

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th May, 2025

**HUQUQBUZARLIKLARNING SODIR ETILISH SABABLARI VA
SHART-SHAROITLARINI ANIQLASH HAMDA ULARNI BARTARAF
ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH**

Obidjon Ro‘Zimurodov Asatullayevich
Xatirchi tumani Ichki ishlar bo‘limi boshlig‘i
Podpolkovnik

ANNOTATSIYA

Mazkur ishda huquqbuzerliklarning sodir etilish sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash, shuningdek, ularga qarshi kurashish va bartaraf etish uchun samarali yondashuvlarni ishlab chiqish masalalari ko‘rib chiqiladi. Huquqbuzerliklar jamiyatda, iqtisodiyotda va davlatning huquqiy tizimida jiddiy salbiy oqibatlariga olib keladi. Ularning oldini olish va ularga qarshi kurashish uchun huquqni muhofaza qiluvchi organlar, ijtimoiy institutlar va jamoatchilik o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Ishda huquqbuzerliklarning turli shakllari, ularning jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy ta‘sirini o‘rganish asosida takliflar ishlab chiqilgan. Xususan, huquqbuzerliklar sodir etilishining iqtisodiy, ijtimoiy, psixologik, va madaniy omillari tahlil qilinib, ularga qarshi samarali choralar belgilangan. Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning faoliyatini takomillashtirish, huquqiy ta‘limni kuchaytirish va ijtimoiy himoyani mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: huquqbuzerlik, sabablari, shart-sharoitlar, jamiyat, ijtimoiy tizim, iqtisodiy omillar, huquqni muhofaza qilish, kurashish, ta‘lim, samarali choralar.

Huquqbuzarliklarning sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha samarali choralarning ishlab chiqilishi, asosan, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning hamda ijtimoiy institutlarning birgalikdagi faoliyatiga asoslanadi. Bu jarayonni takomillashtirish uchun bir qator amaliy yondashuvlarni joriy etish mumkin. Quyida ba'zi kreativ va amaliy fikrlar keltirilgan:

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th May, 2025

1. **Ijtimoiy nazoratni kuchaytirish:** Ijtimoiy nazorat — jamiyatda huquqni buzuvchi xatti-harakatlarga qarshi faol kurashishning asosiy omillaridan biridir. Bu jarayonda jamoatchilikning huquqiy ongini oshirish zarur. Masalan, yangi qonunlar va nizomlarga ko‘ra, fuqarolar o‘zaro huquqiy bilimlarga ega bo‘lib, o‘z atrofidagi huquqbuzarliklarni kuzatib borishga mas‘ul bo‘lishi kerak. Bu, albatta, shaxsiy va ijtimoiy manfaatlar himoyasini kuchaytiradi.

2. **Korrupsiyaga qarshi kurash:** Korrupsiya huquqbuzarliklarning yetakchi sabablaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha 2017-2021 yillarga mo‘ljallangan Milliy strategiyasi va unga doir qonunlar kuchaytirilgan bo‘lib, bu jarayonda korrupsiyaga qarshi ta’limni kuchaytirish va shaffoflikni oshirish muhim ahamiyatga ega. Oliy o‘quv yurtlarida korrupsiyaga qarshi maxsus kurslar tashkil etish va korrupsiya holatlariga doir ma'lumotlarni doimiy ravishda tahlil qilib borish zarur.

3. **Ijtimoiy xizmat ko‘rsatish tizimining takomillashtirilishi:** Har bir fuqaroga, shu jumladan yuridik va jismoniy shaxslarga huquqiy xizmatlar ko‘rsatish tizimini takomillashtirish lozim. Bu sohada "Huquqiy yordam" xizmatlarini samarali joriy etish, fuqarolarni huquqiy maslahatlar bilan ta'minlash, ularga muammolarini hal qilishda yordam berish orqali huquqbuzarliklarning oldini olish mumkin. O‘zbekistonda "Fuqarolik va iqtisodiy huquqlarni himoya qilish" tizimini yaratish va huquqiy yordam xizmatlarini osonlashtirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

4. **Jinoyatlarni oldini olishda jinoyatchilikni rehabilitatsiya qilish:** Jinoyatni sodir etgan shaxsni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish ham muhim o‘rin tutadi. Shuning uchun, huquqbuzarlikni sodir etgan shaxslarni ijtimoiy xizmatlar yordamida qayta tarbiyalash va ularni jamiyatga integratsiya qilishni kuchaytirish zarur. Bu jarayonda o‘quv mashg‘ulotlari, psixologik yordam va kasb-hunar o‘qituvlari kabi xizmatlar muhim rol o‘ynaydi.

5. **Huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini takomillashtirish:** Huquqbuzarliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashishda huquqni muhofaza

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th May, 2025

qiluvchi organlarning vazifalari ortadi. O'zbekiston Respublikasi "Ichki ishlar organlari faoliyatini takomillashtirish to'g'risida"gi qonun bilan belgilangan me'yorlarga asoslanib, jinoyatchilikni qisqartirish va qonuniylilikni mustahkamlash uchun tashkilotlarning samaradorligini oshirish zarur. Shu jumladan, ichki ishlar organlarining tarmoqdagi malakali kadrlarni tayyorlash va ularning huquqiy savodxonligini oshirishga alohida e'tibor qaratish kerak.

6. Ijtimoiy media va huquqiy axborot almashinuvi: Huquqbuzarliklarni oldini olishda ijtimoiy media va axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhimdir. "Axborot erkinligi to'g'risida"gi qonunga muvofiq, davlat organlari va huquqni muhofaza qiluvchi organlar o'z faoliyatini ijtimoiy tarmoqlarda ochiq va shaffof tarzda olib borishlari kerak. Ijtimoiy tarmoqlarda huquqiy ongni oshirish, yurtimizdagi muhim qonunlar va me'yorlarni keng tarqatish, shuningdek, huquqbuzarliklar haqida ma'lumot berish orqali aholining huquqiy madaniyatini shakllantirish mumkin.

7. Yoshlarni huquqiy ta'limga jalb qilish: Huquqbuzarliklarni oldini olishning asosiy omillaridan biri yoshlarning huquqiy ta'limini kuchaytirishdir. Bu borada oliy ta'lim muassasalarida huquqiy fanlarni o'qitishning sifatini oshirish va o'quvchilarni huquqiy axborot bilan tanishtirishni kuchaytirish zarur. Yoshlarning huquqiy madaniyatini oshirish orqali ular huquqni buzishdan oldin o'z harakatlarini qayta o'ylab ko'rishlari mumkin.

Ushbu takliflar huquqbuzarliklarning oldini olish va ularni bartaraf etish bo'yicha samarali yondashuvlarni taqdim etadi. Har bir taklif, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, ijtimoiy tizim va fuqarolar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishni, shuningdek, huquqbuzarliklarni bartaraf etish uchun zarur huquqiy va ijtimoiy asoslarni yaratishni maqsad qiladi.

Quyida huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha ba'zi rasmiy qonunlar va nizomlar jadvalda yoritilgan:

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th May, 2025

Qonun va Nizom Nomlari	Ta'rif	Amaliy Qo'llanishi
O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi	Davlatning asosiy qonuni bo'lib, fuqarolarning huquqiy erkinliklari va tengligi, jamiyatdagi adolatni ta'minlashni belgilaydi.	Huquqbuzarliklarni oldini olish uchun asosiy huquqiy asos bo'lib, fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga yo'naltirilgan.
Jinoyat kodeksi	Jinoyatlarni tasniflash va jinoyatchilikka qarshi kurashish tartibini belgilovchi huquqiy hujjat.	Jinoyatlarni sodir etish sabablari va ularning oldini olish bo'yicha asosiy normativ-huquqiy hujjat.
Huquqbuzarliklarni oldini olish to'g'risidagi qonun	Huquqbuzarliklarni oldini olish va jinoyatchilikni kamaytirish, fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy hujjat.	Huquqbuzarliklarni oldini olishga qaratilgan tizimli yondashuvni ta'minlash, ijtimoiy xizmatlar va profilaktika ishlari.
Fuqarolik kodeksi	Fuqarolarning o'zaro huquqiy munosabatlarini va ularning huquqlarini belgilovchi qonun.	Fuqarolar o'rtasidagi huquqiy nizolarni hal etishda huquqiy yordam va maslahatlar berish, fuqarolarning huquqlarini himoya qilish.
Ichki ishlar organlari to'g'risidagi qonun	Ichki ishlar organlarining vazifalari, huquqlari va majburiyatlarini belgilovchi qonun.	Huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikni kamaytirish uchun ichki ishlar organlarining faoliyatini tartibga soladi.
Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi qonun	Korrupsiyaga qarshi kurashish, korrupsion jinoyatlarga javobgarlikni belgilovchi huquqiy asos.	Korrupsiyaga qarshi kurashishda jamoatchilikni jalb qilish, korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar ko'rish.
Jamoat xavfsizligi to'g'risidagi qonun	Jamoat tartibini va xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan qonun.	Jamoat joylarida xavfsizlikni ta'minlash va huquqbuzarliklarni oldini olish.
Ijtimoiy himoya to'g'risidagi qonun	Fuqarolarga ijtimoiy yordam va himoya ko'rsatish uchun huquqiy asos yaratadi.	Ijtimoiy yordam va xizmatlar orqali huquqbuzarliklarning oldini olish va ularni kamaytirish.
Yoshlar siyosati to'g'risidagi qonun	Yoshlarni tarbiyalash va ularga huquqiy ta'lim berish maqsadida qabul qilingan huquqiy hujjat.	Yoshlar orasida huquqbuzarliklarni oldini olish va ularga huquqiy savodxonlikni oshirishga qaratilgan.

Ushbu qonunlar va nizomlar orqali huquqbuzarliklarni aniqlash, oldini olish va ularni bartaraf etish uchun rasmiy huquqiy va amaliy chora-tadbirlar ishlab chiqiladi.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th May, 2025

XULOSA

Huquqbuzarliklarning sodir etilish sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish jarayoni murakkab va ko'p jihatdan tizimli yondashuvni talab qiladi. Yuqoridagi jadvalda keltirilgan qonunlar va nizomlar, huquqbuzarliklarni oldini olish uchun mustahkam huquqiy asos yaratib beradi. Ularning har biri o'ziga xos tarzda, jamiyatda xavfsizlikni ta'minlash va fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga xizmat qiladi.

Rasmiy qonunlar va nizomlar, ayniqsa jinoyat kodeksi, fuqarolik kodeksi, va huquqbuzarliklarni oldini olish to'g'risidagi qonun, huquqni muhofaza qilish organlariga tizimli va samarali choralar ko'rishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Bu huquqiy hujjatlar jamiyatda adolat va qonun ustuvorligini ta'minlashga, shuningdek, ijtimoiy xavfsizlikni kuchaytirishga qaratilgan.

Shuningdek, huquqbuzarliklarni oldini olishda jamoat xavfsizligi, yoshlar siyosati, va korrupsiyaga qarshi kurashish kabi qonunlar, ijtimoiy muhitda barqarorlikni ta'minlash, jinoyatchilikni kamaytirish va fuqarolarni huquqiy va axloqiy nuqtai nazardan tarbiyalashda katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "O'zbekiston Respublikasining Jinoyat Kodeksi" – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2021 yil.
2. "Fuqarolik Kodeksi" – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2020 yil.
3. "Huquqbuzarliklarni oldini olish va ularga qarshi kurashish" – O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, 2019 yil.
4. "Jinoyat huquqi va uning qo'llanilishi" – O'zbekiston Respublikasi Advokatlar palatasi, 2022 yil.